

Лекція 1: Предмет і зміст курсу. Поняття конфліктної ситуації і конфлікту.

Практична частина (написати у зошитах для практичних робіт)

1. Оцініть свої практичні знання про конфлікти. З'ясуйте, які основні фактори вплинули на їхнє формування.
2. Проаналізуйте два – три конфлікти із власного досвіду.
3. Оцініть роль конфліктів у своєму власному житті, житті своєї родини, своєї групи.
4. Відображення конфліктів у мистецтві та засобах масової інформації.
5. Робота з методиками: визначення рівня конфліктності.
6. Законспектувати першоджерело Теории личности: познание человека. 3-е изд / С. Клонингер. – СПб: Питер, 2003. – 720 с, ил. - (Серия «Мастера психологии»). Глава 7. Олпорт: теория черт личности.

Теми доповідей і рефератів:

1. Конфлікт: руйнація чи шанс оновлення?
2. Відображення конфліктів в українській культурі.

Методика для визначення рівня конфліктності особистості.

Хід роботи: потрібно дати відповіді на питання тесту.

Інструкція досліджуваним: дайте відповіді на питання тесту, обравши один із трьох запропонованих варіантів.

1. Чи властиве Вам прагнення на домінування, на підпорядкування своїй волі інших людей?
 - а) ні, не властиве;
 - б) інколи;
 - в) так, властиве.
2. Чи є у Вашому колективі люди, які Вас побоюються, а, можливо, і ненавидять?
 - а) так;
 - б) важко відповісти;
 - в) ні.
3. Хто Ви більшою мірою?
 - а) конформіст;
 - б) принциповий;
 - в) заповзятливий.
4. Як часто Вам доводиться виступати з критикою?
 - а) часто;
 - б) час від часу;
 - в) рідко.

5.Що для Вас було б найхарактернішим, якби Ви очолили но-вий для Вас колектив?

- а) розробив би програму роботи колективу на рік уперед і пере-конав колектив у її доцільності;
- б) визначив би, хто є хто. і встановив контакт із лідерами;
- в) частіше радився б з людьми.

6.У разі невдач який стан найбільше Вам властивий?

- а) песимізм;
- б) поганий настрій;
- в) образа на самого себе.

7.Чи властиве Вам прагнення відстоювати га підтримувати традиції Вашого колективу?

- а) так;
- б) швидше так, аніж ні;
- в) ні.

8.Чи належите Ви до людей, яким краще сказати гірку правду в очі, ніж промовчати?

- а) так;
- б) швидше за все;
- в) ні.

9.З трьох особистісних якостей, якими Ви незадоволені у собі, Ви найбільше прагнете позбавитися від:

- а) дратівливості;
- б) образливості;
- в) неприйняття критики інших.

10.Хто Ви більшою мірою?

- а) незалежна людина;
- б) лідер;
- в) генератор ідей,

11. Якою людиною вважають Вас друзі?

- а) екстравагантною;
- б) оптимістичною;
- в) наполегливою.

12. Проти чого Вам найчастіше доводиться боротися?

- а) проти несправедливості;
- б) проти бюрократизму;
- в) проти егоїзму.

13. Що для Вас більш властиве?

- а) недооцінка власних здібностей;
- б) достатньо об'єктивна оцінка Ваших здібностей;
- в) переоцінка власних здібностей.

14.Що найчастіше приводить Вас до зіткнення і конфліктної взаємодії?

- а) надмірна ініціатива;

- б) надмірна критичність;
в) надмірна прямолінійність.

Обробка та інтерпретація: За таблицею 1 треба визначити кількість балів, яка нараховується за кожен обраний варіант відповіді. За таблицею 2 визначте властивий Вам рівень конфліктності.

Таблиця 1

№	1	і	з	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1
а	1	3	1	3	3	2	3	3	2	3	2	3	2	1
б	2	2	3	2	2	3	2	2	1	1	1	2	1	2
в	о	1	2	1	1	1	і	1	3	2	3	1	3	3

Таблиця 2

Сума балів	Рівень конфліктності
14 - 17	Дуже низький
18 - 20	Низький
21 - 23	Нижчий за середній
24 - 26	Деяко нижчий за середній
27 - 29	Середній
30 - 32	Деяко вищий за середній
33 - 35	Вищий за середній
36 - 38	Високий
39 - 42	Дуже високий

Лекція 2: Філософсько-соціологічна традиція вивчення конфліктів

Практична частина (написати в зошиті для практичних робіт)

1. Законспектувати у зошиті Бобіна О.В. Ділові комунікації і конфліктологія. Конспект лекцій: навчальний посібник / О.В. Бобіна. – Миколаїв: Іліон, 2014. – 206 с.

С. 48. Загальне розуміння сучасних конфлікт логічних знань.

2. Законспектувати у зошиті Гришина Н.В. Психологія конфлікту. –СПб: Питер, 2001. – 464 с. ил. – (Серія «Мастера психології»). Глава 1.

Філософсько- соціологічна традиція вивчення конфліктів. К. Маркс. Г. Зімел: Соціологія конфлікту. С. 26.

3. Законспектувати у зошиті зошиті Гришина Н.В. Психологія конфлікту. –СПб: Питер, 2001. – 464 с. ил. – (Серія «Мастера психології»). Глава 1.

Філософсько- соціологічна традиція вивчення конфліктів. Перемога теоретиків конфлікту. С.32.

Лекція 3 : Психологічна традиція вивчення конфліктів (2 год)

Практична частина (написати в зошиті для практичних робіт)

1. Спробуйте визначити, яку роль відіграє несвідоме у Вашому житті. Пригадайте свою поведінку у гострих конфліктах. Чи посилюється вплив несвідомого на Вашу поведінку у конфлікті порівняно із звичайними ситуаціями, чи навпаки, послаблюється.
2. Робота з методиками: визначення стилю міжособистісних взаємин (за методикою Т. Лірі)
3. Законспектувати першоджерело Теории личности: познание человека. 3-е изд / С. Клонингер. – СПб: Питер, 2003. – 720 с, ил. - (Серия «Мастера психологии»). Глава 8. Кетелл «Большая пятерка»: теория факторного анализа черт.
4. Законспектувати у зошиті зошиті Гришина Н.В. Психология конфликта. – СПб: Питер, 2001. – 464 с. ил. – (Серия «Мастера психологии»). Глава 2. Психологічна традиція вивчення конфліктів. Різні феноменології конфліктів та різні пояснювальні моделі. С. 63.

Темі доповідей та рефератів:

1. Характеристика основних функцій агресії у тваринному світі.
2. Історія розвитку та сучасний стан вивчення проблеми конфліктів у зарубіжній психології.

Методика для оцінки стилю міжособистісних відносин (адаптований варіант методики Т. Лірі)

Інструкція. Методика призначена для вивчення та структури міжособистісних стосунків та їхніх особливостей, а також дослідження уявлень людини про себе, своє ідеальне «Я», ставлення до себе.

Уважно прочитайте кожну характеристику і подумайте, чи відповідає вона Вашому уявленню про себе. Якщо відповідає, тобто «Так», то у сіті реєстраційного листа, призначеного для реєстрації Ваших відповідей, помітьте обрану відповідь.

Якщо не відповідає, тобто «Ні», не робіть ніяких поміток. Постарайтеся бути максимально уважними та відвертими при визначенні Вашого уявлення про себе.

1. Інші думають про нього доброзичливо.
2. Справляє враження на людей.
3. Вміє розпоряджатися, наказувати.
4. Вміє наполягти на своєму.
5. Має почуття гідності.
6. Незалежний.
7. Здатний сам потурбуватися про себе.
8. Може виявляти байдужість.

- 9.Здатний бути суворим.
- 10.Суворий, але справедливий.
- 11.Може бути відвертим.
- 12.Критичний щодо інших.
- 13.Любить поплакатися.
- 14.Часто зажурений.
- 15.Здатний виявляти недовіру.
- 16.Часто розчаровується.
- 17.Здатен бути критичним до себе.
- 18.Здатен визнати свою неправоту.
- 19.Охоче підкорюється.
- 20.Покладливий.
- 21.Вдячний.
- 22.Зачаровується та схильний до наслідування.
- 23.Поважає інших.
- 24.Шукає схвалення.
- 25.Здатний до співробітництва, взаємодопомоги.
- 26.Прагне ужитися з іншими.
- 27.Доброзичливий.
- 28.Уважний та ласкавий.
- 29.Делікатний.
- 30.Уміє підбадьорити.
- 31.Чуйний до прохання про допомогу.
- 32.Безкорисливий.
- 33.Здатний викликати захоплення.
- 34.Має повагу.
- 35.Має талант керівника.
- 36.Має почуття відповідальності.
- 37.Впевнений у собі.
- Слмовпевнений та наполегливий. Діловитий. практичний.
- Є суперником.
- Стійкий та жорсткий, якщо потрібно. -2 Невмолимий, але безпристрасний.
- 5. Дратівливий.
- 4. Відкритий, прямолінійний.
- Не терпить, щоб ним командували.
46. Скептичний.
47. На нього важко справити враження.
- 48.Образливий, делікатний.
- 49.Легко ніяковіє.
- 50.Невпевнений у собі.
- 5 1. Поступливий.
- 52.Скромний.
- 53.Часто вдається до допомоги інших.
- 54.Дуже поважає авторитети.
- 55.Охоче приймає поради.

56. Довірливий та прагне радувати інших.
57. Завжди люб'язний у поводженні.
58. Важлива думка інших.
59. Комунікабельний та товариський.
60. Добросердний.
61. Добрий, вселяє впевненість.
62. Ніжний та м'якосердий.
63. Любить турбуватися про інших.
64. Щедрий.
65. Любить давати поради.
66. Справляє враження значущості.
67. По-начальницьки владний.
68. Владний.
69. Хвалькуватий.
70. Гордовитий та самовдоволений.
71. Думає лише про себе.
72. Хитрий, розважливий.
73. Нетерпимий до помилок інших.
74. Корисливий.
75. Відвертий.
76. Часто недружелюбний.
77. Озлоблений.
78. Скаржник.
79. Ревнивий.
80. Довго пам'ятає образи.
81. Схильний до самобичування.
82. Сором'язливий.
83. Безініціативний.
84. Сумирний.
85. Залежний, несамостійний.
86. Любить підкорятися.
87. Надає іншим право приймати рішення.
88. Легко втрапляє в халепи.
89. Легко піддається впливу друзів.
90. Готовий довіритися будь-кому.
91. Доброзичливо ставиться до всіх без розбору.
92. Усім симпатизує.
93. Прощає все.
94. Переповнений надмірним співчуттям.
95. Великодушний та терпимий до недоліків.
96. Прагне допомогти кожному.
97. Прагне до успіху.
98. Очікує захоплення від кожного.
99. Розпоряджається іншими.
100. Деспотичний.

101. Ставиться до інших з почуттям зверхності.
102. Пихатий.
103. Егоїстичний.
104. Холодний, черствий.
105. Уїдлиий, насмішливий.
106. Злий, жорстокий.
107. Часто гнівливий.
108. Нечутливий, байдужий.
109. Злопам'ятний.
110. Пронизаний духом суперечності.
111. Впертий.
112. Недовірливий та підозріливий.
113. Боязкий.
114. Соромливий.
115. Відрізняється надмірною готовністю підкорятися.
116. М'якотілий.
117. Майже ніколи і нікому не заперечує.
118. Нав'язливий.
119. Любить, щоб ним опікувалися.
120. Надмірно довірливий.
121. Прагне здобути прихильність кожного.
122. З усіма погоджується.
123. Завжди дружелюбний.
124. Усіх любить.
125. Занадто поблажливий до інших.
126. Старається втішити кожного.
127. Турбується про інших на шкоду собі.
128. Псує людей надмірною добротою.

Обробка та інтерпретація даних: кожна відповідь «так» оцінюється в 1 бал.

Підрахуйте бали за кожним октантом окремо за таким принципом:

1. октант - владний-лідерський: питання 1-4, 33-36, 65-68, 97-100;
2. октант - незалежний-домінантний: питання 5-8, 37-40, 69-72, 101-104;
3. октант - прямолінійний-агресивний: питання 9-12, 41-44, 73-76, 105-108;
4. октант - недовірливий-скептичний: питання 13-16, 45-48, 77-80, 109-112;
5. октант - покірний-сором'язливий: питання 17-20, 49-52, 81-84, 113-116;
6. октант - залежний-слухняний: питання 21-24, 53-56, 85-88, 117-120;
7. октант - співпрацюючий-конвенціональний: питання 25-28, 57-60, 89-92, 121-124;
8. октант - відповідальний-великодушний: питання 29-32, 61-64, 93-96, 125-128.

Максимальна оцінка кожного рівня - 16 балів, але вона поділена на ступені вираженості ставлення: 1) від 0 до 4 балів - низький рівень вираженості, 2) від 5 до 8 балів - помірний рівень вираженості, 3) від 9 до 12 балів - високий рівень вираженості, 4) від 13 до 16 балів екстремальний рівень вираженості.

Перший та другий рівні характеризують адаптивну поведінку, третій та четвертий - екстремальну поведінку до патології.

Владний-лідерський

0-8 балів: упевнений в собі, наполегливий, цілеспрямований, може бути хорошим наставником і організатором, володіє властивостями керівника.

9-12 балів: домінантний, енергійний, успішний у справах, любить давати поради, серед них і небажані, вимагає до себе пошани, може бути нетерплячим до критики, переоцінює власні можливості; йому властиве застосування активних і пасивних конфлікте генів спілкування.

13-16 балів: владний, домінантний, деспотичний характер, всіх повчає, дидактичний стиль висловлювань, не схильний приймати поради інших, прагне лідерства і суперництва, керувати іншими, сильна особистість з рисами деспотизму; високий ступінь використання різноманітних конфлікт генів спілкування та ескалації конфліктів.

Незалежний - домінантний

0-8 балів: упевнений, незалежний, орієнтований на себе, схильний до суперництва тип.

9-12 балів: самовдоволений, з вираженим почуттям власної гідності. переваги над іншими, з тенденцією мати особливу думку, відмінну від думки більшості і займати відособлену позицію в групі і в конфліктних ситуаціях.

13-16 балів: прагне бути над всіма, самозакоханий, обачливий. До інших ставиться відчужено. Зарозумілий, хвалькуватий, конфліктний. Понад міру використовує активні і пасивні конфліктогени спілкування.

Прямолійний н и й- агресивний

0-8 балів: упертий, наполегливий, цілеспрямований в досягненні мети, енергійний, безпосередній.

9-12 балів: вимогливий, прямолінійний, відвертий, суворий і різкий в оцінці інших, негнучкий, схильний у всьому звинувачувати інших, глузливий, іронічний, дратівливий, конфліктний.

13-16 балів: надмірна завзятість, недружелюбність, жорсткість, ворожість у ставленні до інших, нестриманість, запальність, агресивність, що доходять до асоціальної поведінки, висока конфліктність і крайній ступінь конфліктогенності спілкування.

Недовірливий –скептичний

0-8 балів: реалістичний в думках і вчинках, критичний у ставленні до інших, скептик.

9-12 балів: виражена схильність до критицизму. Розчарований в людях, замкнений, прихований, образливий, що сприяє виникненню конфліктів з оточенням. Недовірливий до інших, зазнає труднощів у персональних контактах через підозрілість і страх неприйняття. Свій негативізм виявляє у вербальній агресії.

13-16 балів: відчужений щодо ворожого і злобного світу, дуже підозрілий, украй образливий, що є щонайпотужнішим конфліктогеном спілкування та призводить до ескалації конфліктних ситуацій, схильний до сумніву в

уському, злопам'ятний, постійно скаржитися на всіх (шизоїдний тип характеру).

Покірний – сором'язливий

0-8 балів: скромний, боязкий, поступливий, емоційно стриманий, здатний підкорятися, не має власної думки, слухняно і чесно виконує свої обов'язки.

9-12 балів: сором'язливий, покірливий, легко збентежується, схильний підкорятися більш сильному без урахування ситуації.

13-16 балів', покірний, схильний до самознищення, слабовольней, схильний поступатися всім і у всьому, що породжує постійну внутрішню конфліктність, завжди ставить себе на останнє місце і засуджує себе, приписує собі провину, пасивний, прагне знайти опору в кому-небудь більш сильному.

Залежний-слухняний

0-8 балів: конформний, м'який, чекає допомоги і порад, довірливий, схильний до захоплення іншими, ввічливий, потребує ви-знання.

9-12 балів: слухняний, боязливий, безпорадний, не уміє виявити опору, щиро вважає, що інші завжди мають рацію,

13-16 балів: невпевнений у собі, має нав'язливі страхи і внутрішні конфлікти, побоювання, турбується з будь-якого приводу, тому залежить від інших і чужої думки,

Співпрацюючий-конвенціональний

0-8 балів: схильний до співпраці, кооперації, гнучкий і компромісний у вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагне бути у згоді з думкою інших, свідомо конформний, дотримує ГІ умовностей, правил і принципів хорошого тону у відношенні з людьми, ініціативний ентузіаст в досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити увагу і любов, товариський, виявляє теплоту і дружелюбність у відносинах.

9-16 балів: доброзичливий і люб'язний зі всіма, орієнтований на похвалу і соціальне схвалення, прагне задовольнити вимоги всіх, бути хорошим для всіх без урахування ситуації, мікрогрупи, має розвинуті механізми витіснення і придушення, емоційно лабільний (істероїдний тип характеру).

Відповідальний-великодушний

0-8 балів: відповідальний щодо людей, делікатний, м'який, добрий, емоційне ставлення до людей виявляє в співчутті і співпереживанні (емпатії), симпатії, турботі, ніжності, уміє підбадьорити і заспокоїти інших, безкорисливий і чуйний.

9-16 балів', гіпервідповідальний, завжди приносить в жертву свої інтереси, прагне допомогти і співчувати всім, нав'язливий в своїй допомозі і дуже активний щодо інших, що нерідко є конфліктогеном спілкування, неадекватно приймає на себе відповідальність за інших (може бути тільки зовнішня маска, потаємна, прихована особистість протилежного типу).

Психограма за тестом Т. Лірі

Отримані кількісні показники по кожному з октантів від 0 до 16 переносять на психограму.

Вміст октантів на психограмі:

I. Владний, лідерський: догматизм і деспотичність, нетерплячість до критики, переоцінка власних можливостей (хороший керівник; порадник, наставник і організатор).

II. Незалежний, домінуючий: самозадоволення, відчуття переваги по відношенню до інших, відособлена позиція в групі (упевнений, незалежний, схильний до суперництва).

III. Прямолінійно-агресивний: надмірна завзятість, недружелюбність, нестриманість, запальність (щирість, безпосередність, наполегливість в досягненні мети).

III. Недовірливий, скептичний: образливість, недовірливість, схильність до критицизму, незадоволеність усіма, підозрілість (реалістичність, скептицизм і неконформність).

IV. Покірно-сором'язливий: повна покірність, підвищене відчуття вини, самоприниження (скромність, сором'язливість, охоче виконує чужі обов'язки).

V. Залежний, слухняний: повна залежність від думки інших (по-треба в допомозі і довірі).

VI. Співпрацює, конвенціональний: компромісна поведінка, не-стриманість у виявленні своєї дружелюбності (прагнення до співпраці з групою).

VIII. Відповідально-великодушний: гіперсоціальні установки, альтруїзм, делікатність, надмірна обов'язковість (виражена готовність допомагати і співчувати іншим).

На відповідній номеру октанта координаті психограми, на рівні, що відповідає отриманим балам, проводять дуги. Відокремлену дугою внутрішню частину октанта заштриховують. Після того, як відзначено всі отримані при обстеженні результати і заштриховано внутрішню, центральну частину кола психограми до рівня, об-кресленого дугами, виходить якась подібність віяла. Заштриховані октанти відповідають переважному стилю міжособистісних стосунків цього індивіда.

Характеристики, що не виходять за межі 8 балів, властиві гармонійним і неконфліктним особам. Показники, що перевищують 8 балів, властиві гармонійним і неконфліктним особам.

Бали, що досягають рівня 14-16, свідчать про труднощі соціального пристосовування і високу схильність до конфліктогенності спілкування та до продукування й ескалації конфліктів. Низькі показники по всіх октантах (0-3 бали) можуть бути результатом прихованості і невідвертості випробовуваного. Якщо у психограмі немає октантів, заштрихованих вище за 4 бали, то дані сумнівні у плані їхньої достовірності, і Ви були не достатньо відверті. Перші чотири типи міжособистісних стосунків (~ 1, 2, 3 і 4) відзначаються переважанням неконформних тенденцій і схильністю до диз'юнктивних (конфліктних) виявів (особливо 3 і 4), більшою незалежністю думки, завзятістю у відстоюванні власних поглядів, тенденцією до лідерства і домінування (1 і 2).

Інші чотири октанти - 5, 6, 7 і 8) - характеризують протилежну картину: переважання конформних установок, конгруентність в контактах з іншими (7 і 8), невпевненість у собі, податливість думці оточення, схильність до компромісів (5 і 6).

За допомогою двох спеціальних формул визначаються показники за двома основними чинниками: домінування і дружелюбність.

ДОМІНУВАННЯ: $(1-5) + 0,7 (3 + 2-\Phi-6)$, ДРУЖЕЛЮБНІСТЬ: $(7-3) + 0,7 (8-2-4 + 6)$.

Загалом інтерпретація даних тесту повинна орієнтувати на переважання одних показників над іншими і меншою мірою - на абсолютні величини.